

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
МЕДИЦИНСКИ ФАКУЛТЕТ

П Р А В И Л Н И К
о условима и начину држања експерименталних животиња Медицинског
факултета Универзитета у Бањој Луци

Бања Лука, новембар, 2019. године

На основу члана 33. и 35. Закона о заштити и добробити животиња ("Службени гласник Републике Српске", број 111/08), члана 31., 32., и 33. Закона о заштити и добробити животиња ("Службени гласник БиХ", број: 25/09 и 9/18) и члана 18. Статута Медицинског факултета Универзитета у Бањој Луци, Наставно-научно вијеће Медицинског факултета Универзитета у Бањој Луци, на I редовној сједници, одржаној 14.11.2019., донијело је

ПРАВИЛНИК
о условима и начину држања експерименталних животиња Медицинског
факултета Универзитета у Бањој Луци

I ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Овим Правилником прописују се услови у погледу објеката и опреме који морају да буду испуњени приликом вршења експеримената на животињама, начин његе и поступања са експерименталним животињама (у даљем тексту „животиња“) при држању, репродукцији, коришћењу, превозу, начин лишавања живота за сваку врсту експерименталне животиње, као и садржина и начин вођења евиденције о држању и спровођењу експеримената на животињама.

II УСЛОВИ У ПОГЛЕДУ ОБЈЕКТА И ОПРЕМЕ КОЈИ МОРАЈУ ДА БУДУ
ИСПУЊЕНИ ПРИЛИКОМ ВРШЕЊА ЕКСПЕРИМЕНАТА НА ЖИВОТИЊАМА

Члан 2.

Објекат у коме се врши експеримент мора да буде изграђен и конструисан тако да се обезбиједи услови који одговарају свакој појединачној врсти животиње која у њему борави и онемогући бјекство животиња, као и да се експерименти обављају што је могуће ефикасније, уз досљедне резултате, употребу минималног броја животиња и изазивање најмањег степена бола, патње, стреса или трајних повреда животиња.

Члан 3.

Објекат у коме се врши експеримент мора да буде физички одвојен и заштићен од осталих објеката у комплексу, са ограниченим бројем улаза како би се спријечио приступ неовлашћених лица.

Објекат мора да има:

- 1) просторију за смјештај и чување животиње,
- 2) просторију за опште и посебне експерименте над животињама,
- 3) просторију за прање и смјештај кавеза, инструмената и друге опреме,
- 4) просторију за складиштење хране и простирке,
- 5) посебан простор (замрзивач) за одлагање и хигијенско складиштење лешева животиња.

Објекат у коме се врши експеримент мора да има план одржавања објекта и опреме.

Смјештајни простор за животиње

Члан 4.

У корисничком објекту мора да буде обезбијеђен смјештајни простор за животиње који одговара врсти животиње и који:

- 1) има површину која омогућава макар минимум слободе кретања који је примјерен врсти животиње, као и испољавање природног понашања животиње;
- 2) омогућава посматрање животиње, уз њено минимално узнемиравање;
- 3) је конструисан тако да олакшава поступање са животињом;
- 4) је компатибилан са сврхом коришћења животиње у експериментима, како би се обезбиједило добијање валидних научних података.

Смјештајни простор за животиње који је намијењен за држање глодара може да се користи и за држање већих врста под условом да је технички прилагођен врсти животиње која ће се у њему држати.

Члан 5.

У смјештајном простору, животиње се држе у кавезима чија величина зависи од врсте животиња, а на начин да задовоље етолошке потребе животиња.

Кавези, изузев кавеза који су намијењени за једнократну употребу, морају да буду направљени од од плексигласа са жичаним поклопцима.

Члан 6.

Смјештајни простор за животиње мора да има вентилациони систем, којим се обезбјеђује снабдијевање смјештајног простора свјежим ваздухом, смањење нивоа непријатних мириса, штетних гасова, прашине и узрочника обољења и одвођење вишка топлоте и влаге.

Вентилациони систем из става 1. овог члана мора да:

1) буде такав да у смјештајном простору обезбиједи доток свјежег ваздуха у редовним временским интервалима, и то тако да степен прозривања износи 15 до 20 измјена ваздуха по часу, односно 8 до 10 измјена ваздуха по часу код мање густине насељености животиња у смјештајном простору, а без изазивања промаје;

2) има одговарајући капацитет којим се постиже загријевање и хлађење ваздуха.

III НАЧИН ЊЕГЕ И ПОСТУПАЊА СА ЕКСПЕРИМЕНТАЛНИМ ЖИВОТИЊАМА

Члан 7.

Приликом вршења експеримената користе се животиње које су узгајане искључиво у ту сврху.

Члан 8.

Животиње које се користе у експериментима морају да се узгајају у објектима за узгој и набављају искључиво из објеката за узгој.

Члан 9.

Приликом експеримента, као и при држању, репродукцији, коришћењу, превозу и промету, са експерименталним животињама мора да се поступа тако да се бол, патња, страх, стрес и повреде животиње сведу на најмању могућу мјеру.

Експеримент започиње припремом животиње за коришћење у експерименту, а завршава се када даље посматрање животиње није потребно за тај експеримент.

У експерименту би требало користити најмањи могући број животиња, са најнижим степеном неурофизиолошке осјетљивости.

Члан 10.

Приликом спровођења експеримента требало би одабрати експеримент који проузрокује најмањи бол, патњу, страх, стрес, исцрпљеност или трајну повреду животиња, а којим се постижу научно прихватљиви резултати.

Експеримент који ће изазвати јак, трајни бол спроводи се под општом или локалном анестезијом или аналгезијом у циљу уклањања бола, патње, страха, стреса, исцрпљености или трајне повреде.

Изузетно од става 2. овог члана, анестезија се не примењује када:

- 1) изазива већу трауму од самог експеримента;
- 2) је инкомпатибилна са самим експериментом.

У случају да у експерименту није могуће примијенити анестезију, требало би користити аналгетике и друге одговарајуће методе како би се бол, патња, страх, стрес, исцрпљеност или трајне повреде животиње смањиле на најмању могућу мјеру.

Ако анестезиране животиње после престанка анестезије имају јаке болове, требало би их третирати аналгетичима, а ако то није могуће требало би их одмах лишити живота на хуман начин, под условом да то није у супротности са сврхом експеримента.

Члан 11.

У експерименту који изазива јак или трајан бол, стрес и патњу, животиња може да се користи само једном, без обзира да ли је примијењена анестезија или аналгезија, осим ако ће током даљег експеримента:

- 1) животиња бити под општом анестезијом, која се одржава до смрти животиње, или
- 2) на животињи бити обављени само захвати који не узрокују велики бол и патњу.

Ако се животиња употребљава у више експеримената, сваки од тих експеримената обавља се у складу са условима прописаним овим Правилником.

Члан 12.

Експерименталним животињама мора да буде обезбијеђена одговарајућа храна и вода у довољним количинама примјерено врсти животиње, као и одговарајућа њега примјерено здравственом стању и добробити животиње.

Свако ограничавање задовољавања физиолошких и етолошких потреба животиње требало би да буде смањено на најмању могућу мјеру.

Услови у којима се експерименталне животиње узгајају, држе или користе морају да се редовно контролишу.

Члан 13.

Свакој експерименталној животињи, у зависности од врсте и њених потреба, мора да се обезбиједи слободан приступ храни, изузев ако то није у супротности са сврхом експеримента.

Храна мора да буде упакована у чврсте, затворене и запечаћене вреће, са етикетом или јасно утиснутим датумом производње.

При избору, производњи и припреми хране за експерименталне животиње, као и приликом њеног паковања, превоза и складиштења, требало би да буду предузете све мјере опреза како би се спријечила хемијска, физичка и микробиолошка контаминација и кварење хране.

Брзо кварљива храна за експерименталне животиње мора да се складишти у хладњачама, фрижидерима или замрзивачима.

Опрема за храњење мора редовно да се пере, чисти и дезинфикује.

Ако се користи течна храна или храна која може лако да се контаминира водом или урином, хранилице мора да се свакодневно перу, односно чисте.

У корисничком објекту и објекту за узгој, односно објекту за снабдијевање мора да постоји план вођења евиденција о набавци хране.

Евиденција о набавци хране садржи податке о: врсти и типу хране, произвођачу као и податке о количини набављене хране.

Члан 14.

Експерименталним животињама мора да буде обезбјеђена простирка која је нетоксична, сува, слободна од инфективних агенаса, штеточина или токсина, која добро апсорбује течности и не садржи праšину.

Као простирка не смије да се користи струготина или простирка од дрвета које је хемијски третирано, а за глодаре мора да се користи готова, индустријски произведена простирка.

Члан 15.

Просторија за складиштење хране и простирке мора да буде хладна, сува и заштићена од инсеката и штеточина.

Члан 16.

Експерименталним животињама мора да се обезбиједи довољна количина питке воде из јавног водовода.

Експерименталним животињама мора да се обезбиједи слободан приступ чистој, питкој води, изузев ако то није у супротности са сврхом експеримента.

Члан 17.

У корисничком објекту и објекту за узгој, односно објекту за снабдијевање мора да постоји план одржавања здравственог статуса животиња, очувања добробити животиња и испуњавања научних захтјева, који обухвата:

- 1) програм микробиолошког праћења и надзора;
- 2) планове за поступање у случају погоршања здравственог стања животиња;

- 3) дефиниције здравствених параметара;
- 4) процедуру увођења нових животиња у објекат.

Члан 18.

Надлежно лице и лице одговорно за заштиту добробити животиња обезбјеђује редовну контролу и надзор здравственог стања и добробити експерименталних животиња, као и услове смјештаја експерименталних животиња, како би се спријечили бол, патња, страх, стрес, исцрпљеност или трајне повреде животиње, а у случају уочавања недостатка обезбјеђује спровођење одговарајућих мјера.

Контрола здравственог стања и добробити експерименталних животиња мора да се обавља најмање једном дневно како би се утврдило да ли има болесних и повријеђених животиња и како би се у складу са тим предузеле одговарајуће мјере.

Члан 19.

Експерименталне животиње превозе се на начин и у превозним средствима у складу са посебним прописима.

Приликом превоза експерименталних животиња, у превозним средствима мора да буде обезбијеђена довољна количина хране и воде, одговарајућа температура и вентилација, као и услови за спречавање прекомјерне буке и вибрације.

Пошиљалац пошиљке експерименталних животиња мора да обавијести примаоца о свим детаљима везаним за превоз, како би се обезбиједило брзо и одговарајуће прихватање експерименталних животиња.

Прије сваког утовара, контејнери и опрема за пренос животиња мора да буде опрана, очишћена, дезинфикована и опрмљена довољном количином простирке.

Члан 20.

На крају сваког експеримента, лице одговорно за заштиту добробити животиња или ветеринар, одлучује о томе да ли ће се експерименталне животиње пустити на слободу, задржати у животу или лишити живота на хуман начин.

Члан 21.

Експериментална животиња се послѣје обављеног експеримента може пустити на слободу, ако то није у супротности са принципима добробити животиње, ако су предузете све мјере за очување њене добробити, ако њено здравствено стање то дозвољава и ако није опасно по јавно здравље и околину.

Ако се експериментална животиња одржава у животу, лице одговорно за заштиту добробити животиња мора животињи да обезбиједи његу која одговара њеном здравственом стању и услове смјештаја у складу са овим Правилником.

Ако постоји и најмања могућност да експериментална животиња трпи трајне болове и патњу или ако нису испуњени услови смјештаја у складу са овим Правилником, експериментална животиња се у што краћем року на хуман начин лишава живота.

Члан 22.

Експерименталне животиње се лишавају живота на начин и средствима у складу са посебним прописима, с тим што се дубоко бесвјесне експерименталне животиње могу искрварити, али се не смију, без претходне анестезије, примијсњивати лијекови који парализују мишиће прије губитка свјести и лијекови са курариформним ефектима, као ни омамљивање електричном енергијом.

Лешеве малих експерименталних животиња се чувају у посебно намјењеном замрзивачу на -20 степени Целзијуса до коначног збрињавања.

Збрињавање лешева експерименталних животиња се спроводи у сарадњи са надлежном институцијом одговорном за коначно збрињавање уинутих животиња (Завод за ветеринарску медицину, комунално предузеће) на начин и у складу дефинисаним одговарајућим правилником те институције.

Члан 23.

Смјештајни простор за животиње мора редовно да се пере, чисти и дезинфикује.

Кавези, појилице, хранилице и друга опрема морају редовно да се перу, чисте, дезинфикују, а по потреби и стерилишу.

IV САДРЖИНА И НАЧИН ВОЂЕЊА ЕВИДЕНЦИЈЕ О ДРЖАЊУ И СПРОВОЂЕЊУ ЕКСПЕРИМЕНТА НА ЖИВОТИЊАМА

Члан 24.

Лица која обављају експерименте на животињама воде годишњу евиденцију, у складу са законом којим се уређује добробит животиња, а која садржи податке о:

- 1) укупном броју и врсти животиња које су коришћене у експериментима;
- 2) броју и врсти животиња које су коришћене у експериментима према сврси експеримента;
- 3) броју и врсти животиња које су примљене у објекат и датуму њиховог примања.
- 4) броју и врсти животиња које су у објекту угинуле.

Лица која врше експерименте на животињама, а у корисничком објекту држе и узгајају животиње за коришћење у експериментима, воде и евиденцију о броју и врсти животиња које узгајају.

Члан 25.

У корисничком објекту води се Регистар за спровођење експеримената на животињама, а садржи следеће податке:

1. Назив пројекта
2. Имена одговорних истраживача и сарадника на пројекту
3. Број рјешења Етичког одбора којим је одобрено вршење експеримента
4. Број и врста животиња које ће се користити у експерименту

Члан 26.

Истраживачи треба да буду обучени за рад на експерименталним животињама. Захтјевани степен квалитетности зависи од самог експерименталног протокола.

Истраживачи су дужни да поднесу доказ о обучености за рад са експерименталним животињама.

То може да буде сертификат о завршеном курсу на Медицинском факултету или сродној институцији која се бави научно-истраживачким радом.

Члан 27.

Лица која врше експерименте на животињама, потребно је надzirати у провођењу њихових задатака док не постигну потребну стручну оспособљеност.

Лица која обављају експерименте на животињама као и лица која воде бригу о експерименталним животињама морају обнављати стручну оспособљеност кроз послове које обављају, праћењем новости у тој области.

Члан 28.

Лица која обављају експерименте на животињама као и лица која воде бригу о експерименталним животињама, морају да испуњавају услове у погледу обучености о заштити и добробити експерименталних животиња.

Бригу и свакодневни надзор на експерименталним животињама може водити: ветеринарски или медицински техничар, са ССС или стручно лице које је посебно обучено за рад у корисничким објектима, објектима за узгој и објектима за снабдјевање и које врши стручни надзор као и сложене оперативне и манипулативне радње над животињама.

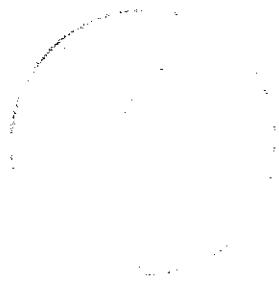
Стручно лице може бити доктор ветеринарске медицине или доктор медицине који је завршио одговарајући обуку за рад са експерименталним животињама.

Члан 29.

Овај Правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања на интернет страници Медицинског факултета Универзитета у Бањој Луци.

Број: 1811. 816 / 2019

Дана: 02. 12. 2019

Предсједник

Наставно-научног вијећа

Проф. др Ранко Шкрбић